opnemen; en in de ziel zelve een steunpunt des levens wil worden. Zoo toch doodt hij de kiem van de vernieling in ons. Zoo redt hij ons geestelijk leven. En door de redding van ons geestelijk leven redt hij ten slotte ook ons lichaam, en voert het op tot een staat van heerlijkheid, die aardsch brood ons nooit had kunnen schenken. En overmits dit nu zonder zijn vleeschwording niet had kunnen plaats grijpen, „zoo is hij ook zelf ons vleesch en ons bloed deelachtig geworden, opdat hij door den dood te niet zou doen dengene die het geweld des doods had, namelijk den Duivel." Vandaar dat er zonder „zijn vleesch en bloed" voor ons geen gemeenschap met den Middelaar is; dat hij eerst door vleesch en bloed aan te nemen de gestalte verkreeg, waarin hij de voeding onzer ziel kon tot stand brengen; en dat alzoo niet de Zone Gods, maar eerst de *in vleesch en bloed* verschenen Middelaar voor ons geworden is, wat we als spijze ten eeuwigen leven behoeven. Van den wijn hetzelfde te herhalen ware nutteloos. Ook de wijn toch kan wel een tijdelijke verheffing van onzen geest te weeg brengen en zoo vreugde in het hart brengen, maar slechts voorbijgaande, en, helaas, zoo licht verleidende tot zonde. De aardsche wijnstok is daardoor voor het geslacht van de kinderen der menschen evenzeer een vloek als een zegen geworden. En daarom plaatst Jezus nu tegenover dien aardschen wijnstok *zichzelven*, als de echte ware wijnstok, omdat alleen uit hem die levensverheuging kan worden ingedronken, die metterdaad heel onzen persoon als mensch verheft, ons troost, en maakt dat we ons over den weedom des harten henenzetten.

Nu echter komt in de tweede plaats, dit brood en deze wijn in het heilig Avondmaal niet enkel voor als zoodanig, maar in een bepaalde gestalte. Het brood wordt *gebroken* en de wijn wordt *vergoten*. Het brood strekt dus ook wel tot voeding en de wijn tot verheuging; maar toch op dat *gebroken* zijn van het brood en dat *vergoten* zijn van den wijn valt de nadruk. Op zichzelf had ook zonder dat *breken* het denkbeeld van den dood reeds in het brood als zoodanig kunnen verstaan worden. Brood komt van de tarwekorrel, en deze tarwekorrel valt in de aarde en *sterft*, om vrucht voort te brengen. Is de tarwe op den akker gerijpt, dan komt ten tweedenmale het beeld des *doods* op, als de maaier uitgaat en de sikkel in de halmen wordt geslagen, en de gemaaide halmen het hoofd buigen en neerzijgen. En als daarna het koren uit de airen wordt *uitgedorscht*, en het gedorschte koren in den molen tot *meel* wordt vermalen, vervolgt het beeld der verbrijzeling en des doods het koren tot op het oogenblik dat het *brood* wordt. En wel is dit bij den wijn niet zoo sterk, want de druif groeit aan de rank, maar ook toch de druiventros wordt, als hij rijp is, *afgesneden*, en komt als zoodanig ook in de Schrift als *beeld des doods* voor (die de geesten der vorsten als druiven afsnijdt, Ps. 76 : 18). En is hij afgesneden, dan gaat de druiventros in den wijnpersbak om *vertreden* en *verbrijzeld* te worden, en zoo eerst ontstaat *de wijn*. Zoo in het brood als in den wijn school dus het beeld des doods reeds van nature. Doch hierop wijst de Heere ons in zijn Avondmaal *niet*. Neen, hij neemt bij het Avondmaal dat brood en dien wijn gelijk ze daar op den disch staan, en hij neemt ze naar het gebruik, dat aan dien disch voor brood en wijn in zwang was. Immers dat *breken* van het brood was niet iets opzettelijks, wat Jezus nu voor het eerst of wat Jezus alleen deed. Elk huisvader brak aan den Paaschdisch de *Mazzôth*, die men nu nog onder den naam van Joodsch Paaschbrood in onze groote steden zien kan. Deze groote, platte, ronde, ongezuurde brooden, waren er op *aangelegd* om gebroken, en in stukken rondgedeeld te worden. Snijden kon men ze niet, en voor één persoon was zulk een brood te groot. En zoo ook wierd de wijn niet toen pas door Jezus, maar aan *elken* Paaschdisch vergoten, doordien uit één beker, die rondging, allen saâm dronken, en deze beker tot vijfmaal gevuld wierd. Dit herhaaldelijk vullen van den éénen grooten beker, te midden der plechtige stilte, maakte ook door het ruischen van den wijn indruk, en het is hierop dat Jezus doelt, als hij den beker opneemt en daarbij spreekt van „zijn vergoten bloed." Heilige, goddelijke eenvoud is dus in deze instelling, nog veel meer dan *wij* vermoeden, die in het dagelijksch leven aan geen breken van het brood, noch aan dat plechtig uitgieten van den wijn gewoon zijn. Maar voor de discipelen, die gedurig het brood braken, en aan die plechtige gieting van den wijn gewoon waren, was er in het heilig Avondmaal letterlijk niets bijzonders. Alles ging geheel gewoon toe. Alleen maar, toen het nu aan het breken toekwam, lei Jezus op eenmaal in dat gewone broodbreken een peilloos diepe beteekenis, en evenzoo in dat gieten van den wijn in den beker een nameloos diepen zin. Nu toch wierp hij op dat brood *de schaduw van zijn eigen lichaam*, op dat breken van het brood *de schaduw van zijn kruis*, en als de wijn wordt uitgegoten doet hij ons in dat uitgieten van den wijn het ruischen hooren van zijn bloed dat vergoten wordt voor veler zonden.

En hierbij komt dan nu nog in de derde plaats, dat Jezus dit brood en dezen wijn ronddeelt, aan zijn jongeren geeft en hun gebiedt, dat ze die zullen *eten* en *drinken*. Het is dus ook een *gegeten* brood en een *gedronken* wijn, waarop gelet moet, want eerst in dat eten en drinken wordt de heilige symboliek voleind. Eten toch of drinken is: een ons eerst vreemd bestanddeel in ons opnemen, en nu de goddelijke bewerking ondergaan, dat het met en door goddelijken zegen in ons eigen vleesch en bloed wordt omgezet. „Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, die blijft in mij en ik in hem." Hier is dus een heilige teekening van de allerinnigste gemeenschap, waarin goddelijke werking ons met dien Christus en den Christus met ons brengt; mits, en dit worde nooit uit het oog verloren, niet met dien Christus *in het afgetrokkene*, maar met den Christus, die *vleesch en bloed* heeft, d. i. met den Middelaar *na* zijn vleeschwording; en wel met den Middelaar die zich als het Lam Gods voor ons in den dood heeft gegeven, d. w. z. met hem die zijn vleesch voor ons breken, zijn bloed voor ons vergieten liet.

De betrekking waarin de Christus bij het Avondmaal dat brood en de wijn tot zichzelven plaatst, is zoodoende doorzichtbaar als glas geworden.

Hij zelf is bij dien disch het *Lam Gods*, maar hij voegt aan zichzelven brood en wijn toe, in dezen drieërlei zin: *Ten eerste* dat in dat brood en dien wijn zijn beeld ligt. Hij is het brood des levens en de ware wijnstok. *Ten andere* dat in het *breken* van dat brood en het vergieten van dien wijn het beeld van zijn sterven ligt. En *ten derde* dat het *eten* van dat brood en het drinken van dien wijn de vereeniging afbeeldt en de gemeenschap afschaduwt, waarin hij treedt met de zijnen.

KUYPER.

„Laat u dooper."

> En nu, wat vertoeft gij? Sta op, en laat u dooper, en uwe zonden afwasschen, aanroepende den naam des Heeren.
> Hand. 22 : 16.

Nog altoos zijn er Christelijke *pariahs* in ons land.

Pariahs noemt men in Indië lieden die niet ingelijfd zijn in een heiligen, socialen kring of kaste. En zoo is Christelijke *pariahs* een niet ongeschikte naam, om die verwaarloosden aan te duiden, die te midden van een Christelijke omgeving nog altoos *ongedoopt* voortleven.

Let op die bijvoeging: te midden eener Christelijke omgeving.

Want natuurlijk als ge huisgezinnen binnentreedt, zooals ge die vooral in onze grootere steden bij honderdtallen vinden kunt, waar nooit meer gebeden wordt, waar met de Heilige Schrift stelselmatig gespot wordt, en de levensleus weer als in Noachs dagen werd: »Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij", dan komt het niet in u op naar den heiligen Doop te vragen. Eer stuit het u dan, zoo ge hoort, dat ook uit zulk een gezin nog een kind naar de Doopvont wierd gedragen, of zoo het een rijk Mennonietengezin is, op later leeftijd naar den Doop *ging*.

Immers tusschen zulk een gezin en den heiligen Doop bestaat niet de minste gemeenschap. Zulk een levenstoon en de heilige Doop vloekt. En zelfs het feit der ervaring, dat soms ook uit zulk een gezin nog een enkele tot bekeering kwam, ontneemt niets aan het oordeel, dat zulk een erger dan Heidensch gezin door zijn spelen met den heiligen Doop over zich haalde.

Ook hiervan geldt het: »Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten."

Dezulken noemen we dan ook geen »Christelijke pariahs". Het zijn eenvoudig huisgezinnen, die geheel en al van den Christus zijn afgevallen, die met het Lichaam van Christus ganschelijk gebroken hebben, en daardoor in goddeloozer conditie verkeeren, dan de Mahomedanen in Arabië of de Heidenen in China.

Neen, Christelijke »pariahs" zijn die enkele ongedoopten, die nog hier en daar in overigens Christelijke kringen worden aangetroffen, en aan wier ongedoopten staat hoe eer hoe beter een einde moet worden gemaakt.

Zijt gij zeker dat ge *gedoopt* zijt?

Noem dit geen vreemde vraag, want, helaas, er zijn er maar al te velen, die allerlei dingen aan hun ouders gevraagd hebben, maar nog nooit informeerden naar hun eigen Doop.

Nieuwsgierig is men anders genoeg, en soms durft men tot onbescheiden wordens toe alles aan zijn ouders vragen. En het is dus niets dan onverschilligheid omtrent uw eigen Doop, zoo ge nog nooit onderzocht, waar, wanneer en door wien ge gedoopt zijt.

Eigenlijk moesten de kerken nog als vanouds een *doopakte* afgeven.

Vroeger deed men dit, toen er nog geen Burgerlijke stand was, en men dus geen geboorte-akte kreeg. Men wierd toen bijna altoos op den dag zelven gedoopt, waarop men geboren was, of althans kort daarna, en zoo deed de *doopceel* toen denzelfden dienst, dien thans de geboorte-akte doet. In de spreekwijze: »iemands doopceel lichten" is hier de heugenis nog van over.

Maar toen de geboorte-akte kwam, was de doopceel voor een later huwelijk of een mogelijke erfenisse niet meer noodig; en toen vroeg men er niet meer om.

Een tijdlang teekenden toen onze vaderen de doopceelen in hun huisbijbel op. In elk gezin had men een grooten folio-Statenbijbel met wit papier er voor, en daarin teekende men zijn eigen *Genesis* en de *Genesis* van zijn geslacht aan.

»Genesis" toch beteekent de geboorten en beginselen en aanvangen der dingen. Gelijk er dan ook in Genesis telkens bij staat: »Dit zijn de geboorten, d. i. de Genesis, van Noach, van Abraham" enz. En zoo nu boekten onze vaderen bij de Genesis van de Heilige Schrift, de Genesis van hun eigen geslacht en persoon en teekenden in hun bijbel aan, waar en wanneer ze geboren waren; waar, wanneer en door wien ze waren gedoopt; door wien, met wien en waar ze gehuwd werden; en ten slotte waar en wanneer hun lieven stierven en begraven werden. Een kostelijke, een heilige, een historische gewoonte, die hoe eer hoe beter in al onze gezinnen moet worden hersteld; met invoeging van alle reeds gestorvenen, die men zich nog herinneren kan. Voor elk gezin een geslachtboek. Niet slechts voor de mannen van adel, maar ook in het gezin van den werkman. Want immers ons geslacht is een deel van ons eigen leven; de wortel waaruit we gesproten zijn.

Dan behoefde de vraag: »Zijt ge wel gedoopt?" nooit meer gedaan te worden. Dan wist men zulks, en stond het te boek.

Nu zijn er ongedoopten van velerlei gading.

Veel, zeer veel ongedoopte *kinderkens*, die reeds lang gedoopt moesten zijn. Eigenlijk moet de heilige Doop de geboorte op den voet volgen; en reeds bij een kindeke van drie en meer weken moet het »ongedoopt zijn" dus afgekeurd. Doch hierin schuilt, naar de usantie onzer ingezonken tijden, nog geen *opzettelijk* verzuim, daar nog altoos verreweg de meesten in den waan verkeeren, dat er voor de 3de of 4de levensweek van geen Doop sprake kan zijn.

Erger daarentegen wordt het, zoo ook die thans verkeerdelijk aangenomen termijn van een maand of iets daarboven, overschreden wordt. Dan loopt het op een half jaar. Straks op een jaar. En is men die grens eenmaal over, dan wordt het uitgesteld en altoos weêr uitgesteld, tot men ten leste kinderen van 3, 5, 7 en meer jaren vindt, die nog altoos ongedoopt rondloopen. En dat niet, omdat men tegen den kinderdoop is, maar omdat men slordig leeft en het heilige niet acht, en in al zulk verzuim geen zonde ziet.

Daar komt nu allengs wel beterschap in, want zeer groot is het aantal van zulke kinderen, waarbij, na de gebeurtenissen der Separatie en der Doleantie, de Doop is ingehaald.

Maar toch er verkeeren nog altoos geheele scharen van kinderen in zulk geval; veel meer dan men wanen zou; en op deze allen moet gewerkt, dat de Doop hun zoo spoedig mogelijk worden toebediend.

Soms is hierbij armoê, soms pure slordigheid, soms dieper zonde, soms kerkelijk bezwaar in het spel geweest.

Armoê, als in het schamele gezin de bevalling der moeder de laatste penning uitputte, en er geen fatsoenlijk kleed voor de moeder is, om ter kerke te gaan, en ook het kindeke geen Zondagskleedje heeft om ten Doop gepresenteerd te worden.

Toestanden waar het hart bij schreit; waar broederen diakenen wel een helpende hand mochten bieden; en waar nooit anders dan met diepen weemoed aan mag gedacht worden; maar die toch nooit het verzuim van den Doop verontschuldigen.

Handelde men toch Gereformeerd, en liet men zijn kindeke terstond na de geboorte doopen, op Zondag of in de week doopen, dan verviel heel dit bezwaar vanzelf, en zou er geen Doop verzuimd worden.

Niet zelden is dit beroep op zijn armoê, dan ook niets dan een voorwendsel om »pure slordigheid" te bedekken.

Men kon wel, en het zou ook wel, als men maar wilskracht had, zich meer gewend had aan een geregeld leven, en de kunst verstond om een vast besluit te nemen. Dan toch zou het reeds terstond bij de geboorte vaststaan: Dan en dan gaat het kindeke ten Doop, en dat besluit zou worden uitgevoerd.

Maar helaas, die wilskracht, die vastheid van leven ontbreekt in zooveel gezinnen. Men leeft bij den dag. Men leeft gedachteloos. Men drijft al naar den stroom der dagelijksche veelvuldigheden. En zoo is uitstellen regel. Van uitstellen komt vergeten. En dan is er ten slotte geen enkele prikkel meer, die tot plichtsbetrachting drijft.

Ook *zonde* is niet zelden een verhindering voor den Doop geweest.

Hetzij dat het kindeke in zonde van ontucht verwekt of ook geboren was, hetzij dat het zondig wangedrag van den man, aan het opgaan ten Doop in den weg stond.

Nu kan wie een menschelijk hart heeft, die schaamte in het vrouwlijk gemoed beide malen verstaan; maar toch mag ze nooit in die mate toegelaten, dat ze den Doop verhinderen zou.

Ook wie gelooft kan struikelen, diep vallen zelfs, maar hierin juist komt het geloof dan uit, dat het uit dien val zich met verbrijzeling der ziele weer tot zijn God verheft, en juist het heilige zoekt.

En waar de zonde van den man, in dronkenschap, ruwheid of ongeloof, het opgaan ten Doop pijnlijk maakt, daar bedenke de vrouw haar zonde, hoe ze tot het huwelijk met zulk een man kwam, en bekenne ze voor God, hoe juist onder zulk een man en vader, haar kroost aan den heiligen Doop nog te sterker behoefte zal hebben.

Het *ongeloof* van den man, ook al is hij zedelijk braaf, valt onder hetzelfde gezichtspunt.

Dan vindt zulk een man den Doop een kinderachtig, ijdel iets. Hij wil niet meê. Soms zelfs legt hij moeilijkheden in den weg. Maar ook dit verontschuldigt de moeder niet, noch ontslaat haar van haar plicht. Zij *moet* in het heilige optreden, niet als de man zelf het doet, maar juist als de man in gebreke blijft. En ook hier geldt het: Waarom gehuwd met een man, die den Christus Gods niet beleed! En nu gij er mee gehuwd zijt, moet nu niet alles gedaan, om uw kroost juist zeer nauw, en dus wel allereerst door den Doop, aan het heilige te verbinden?

Iets anders is verzuim van den Doop om *kerkelijk* bezwaar.

Soms woonde men te ver af. Soms kon er geen dienst des Woords en der Sacramenten zijn. Droeve toestanden, die aan uw God bekend zijn, en u niet schuldig zullen stellen, zoo ge er geen zonde in mengt, en dus zoodra er Doop te verkrijgen is, dien Doop ook voor uw kindeke zoekt.

Aan dit laatste toch hangt ten slotte alles.

Het verzuim moet ingehaald. Onze Christelijke pariahs moeten allengs geheel verdwijnen.

Verdwijnen onder de kinderen.

Maar verdwijnen ook onder de volwassenen.

Niet om maar een ieder te doopen, maar wel om te doopen al wie op den Doop recht heeft.

En daarom mocht het zijn, dat iemand van meerdere jaren dit las, die nog ongedoopt voortleeft, en uit schaamte nog altoos den Doop niet gezocht had, dan bekeere hij zich van dezen doolweg en zoeke hoe eer hoe beter het heilig Sacrament.

KUYPER.

Amsterdam, 14 Nov. 1890.

In het Synodaal genootschap heeft bij de leden van dat genootschap in de Nijmeegsche, Sneeksche en Haarlemsche afdeeling een stemming plaats gehad voor de verkiezing van kerkelijke waardigheidsbekleeders, en deze stemming heeft tot de uitkomst geleid, dat de dusgenaamde „Orthodoxen" van alle gading gelagen zijn, en de Modernen het pleit wonnen.

Hierin ligt niets bevreemdends.

Te Amsterdam, te Rotterdam, in Den Haag, en schier in alle plaatsen van eenige beteekenis zou men aanstonds dezelfde uitkomst verkrijgen, indien de ongeloovige elementen goed vonden aan de stemming deel te nemen.

Hier, te Amsterdam b. v. rekent het Synodaal genootschap, dat het uit ruim 160,000 leden bestaat. Van deze 160,000 echter nemen aan het kerkelijk leven nooit meer dan een 20,000 deel, en de overige 140,000 laten óf nooit iets van zich hooren, óf komen eerst uit hun hoek, als er gedoopt, getrouwd of bedeeld moet worden.

Gevolg hiervan is, dat bij stemmingen voor de kerkelijke waardigheidsbekleeders stellig konden opkomen 30,000 stemgerechtigden, en dat toch bijna nooit meer dan *één tiende* hunner aan de stembus verschijnt; gevolg waarvan is dat de verkozen personen zelden met hooger stemmental dan van 1600 à 1700 uit de stembus komen.

De eenigen die van de overzij nog aan de stemming deelnemen, zijn de volgelingen van de HH. Berlage, Ternooy Apèl en Laurillard, die dan saam een 1000 stemmen uitbrengen. Weet men nu dat op 10,000 zielen ongeveer 5000 mannen en 5000 vrouwen zijn, en dat van deze 5000 mannen ongeveer de helft het 20ste jaar achter zich heeft, dan kan men narekenen, hoe deze 1600 stemmen van orthodoxe en deze 1000 stemmen van moderne zijde, saam nog geen 3000, niet veel meer dan 15000 zielen vertegenwoordigen; iets wat met de tijdelijke thuisblijvers wegens ziekte of afwezigheid vermeerderd, en nogmaals met vier vermenigvuldigd, den kring die kerkelijk meeleeft niet boven de 20,000 brengt.

Bovendien is dit cijfer ook op andere manier waarschijnlijk te maken.

Gelijk men weet is de kring der Doleerenden te Amsterdam, voorzoover het personen geldt, die zich met name aangaven als de Reformatie van het Instituut goedkeurende, ongeveer 20.000.

Nu wordt er één bij de Genootschapslieden én bij de Doleerenden elke maand gecollecteerd voor het Christelijk onderwijs. Hierbij mocht nu verwacht dat de Genootschapslieden voorzoover zij dit Christelijk onderwijs van harte steunen, maandelijks veel grooter som zouden saambrengen, dan de Doleerenden.

Om twee redenen.

Vooreerst, omdat de Doleerenden, op enkele familiën na, meest tot de kleine burgerij en den werkmansstand behooren; en ten andere, omdat de Doleerenden voor kerkbouw, kerkdienst, traktement en diaconie toch reeds zooveel hadden op te brengen; terwijl omgekeerd tot de Synodale lieden de rijkste millionairs van Amsterdam behooren, en zij voor de kerk zoogoed als *niets* hebben te offeren.

Desniettemin leerde de uitkomst dat de collecte voor het Christelijk onderwijs bij de Doleerenden meest pl. m. *f* 900 per maand bedroeg, terwijl door de Genootschapslieden dikwijls nog geen *f* 700 wierd saamgebracht.

Ook dit toont derhalve dat de kring van Amsterdams burgerij die onder het Synodale régime kerkelijk meeleeft, althans *niet grooter* kan zijn dan de kring der Doleerenden; en voor zijn orthodox deel stellig nóg kleiner is.

Doch hieruit volgt dan ook, dat er te Amsterdam een bevolking van p. m. 150,000 dusgenaamde Protestanten overblijft, die kerkelijk niets is, geboren wordt en sterft zonder onder het Evangelie te komen, en voortleeft zonder zich om de kerk van Christus in iets meer dan oppervlakkigen zin te bekommeren.

Stel dus, dat deze massa het eens in den zin kreeg, om, uit welke beweegreden dan ook, aan dat kerkelijk leven deel te gaan nemen, dan is het wiskunstig zeker, dat de ongeloovigen in het Synodaal genootschap niet alleen de overwinning zouden behalen, maar de orthodoxen geheel zouden verpletteren.

De orthodoxen, in het Genootschap zouden ruim 3000 stemmen kunnen halen en de ongeloovigen van alle gading konden er minstens 20 000 tegenover stellen.

Niemand wijte dus wat te Haarlem en elders gebeurd is aan de Doleantie.

Met of zonder Doleantie, hebben de ongeloovigen in de Genootschapskerk sinds 30 jaren verreweg de overhand. En al wilden de Christ. Geref. en de Doleerenden, zich met de orthodoxen in het Genootschap als één man tegen de ongeloovigen stellen, toch zou er geen denken aan zijn, dat zij ze versloegen, zoodra ze hun macht wilden toonen en gebruiken.

En dit nu maakt juist den antichristelijken en leugenachtigen toestand van het Synodaal régime zoo schitterend openbaar.

Want, ja in tal van plaatsen heerscht de orthodoxie er nog, maar slechts bij de gratie van de onverschilligheid der Godloochenaars, en tot den ontzettenden prijs dat ze deze Godloochenaars in hun „Christelijke kerk" dulden en eeren.

Op zeer natuurlijke wijze drijft ook onze tijd veler verbeelding weer uit naar eschatologische dweperij.

Dat was steeds zoo in den loop der eeuwen.

Zoolang de stroom van het kerkelijk en buiten-kerkelijk leven kalm en rustig voortkabbelt, richt zich de kracht van het geloof op de werkelijkheid; arbeidt in de spanning der liefde aan de schoone taak, om veel ellende door een leven in meerder vreugd te vervangen; en richt des Christens hoop zich op de hemelsche schatten, die te zijner tijd openbaren zal de Wortel Davids, hij die zit op den troon der heerlijkheid.

Maar komt er voor zonneschijn regen; slaat het weêr om; steken de stormen op; en gaan de orkanen loeien, dan wordt het rustig geloof verschrikt, de liefde ziet zich beperkt in het veld van haar arbeid, en de hoop voelt zich geperst en gedrongen, om zich niet enkel de hemelsche schatten als haar erfenis voor oogen te stellen, maar ook heel het werkelijk leven in haar phantasie in te vlechten.

Dan slaat men de profetieën, dan slaat men de redenen van Jezus over zijn toekomst, dan slaat men de brieven aan de Thessalonicensen, dan slaat men de Openbaring van Johannes op, en de zoekende, vorschende geest put zich uit in vindingrijkheid, om de tijden die we doorleven, met die profetieën en openbaringen in verband te zetten, en op grond van dit ondersteld verband, met jaar en dag de wederkomst des Heeren te voorspellen, of althans het ingaan van de voorteekenen, die zijn toekomst zullen inleiden.

Zoo was het in de eerste eeuwen, toen het zwaard van Romes keizers zoo ontzettend bang op de kerken drukte. Zoo was het slag op slag in de Middeleeuwen, als krijg en pestilentie de volken opjoeg uit hun rust. Zoo was het in de dagen van Napoleon. En zoo is het thans weer.

Men weet dit van de *Latter day Saints*, die indertijd naar Afrika togen, om aan de Kaap de Goede Hoop de komst van Christus te verbeiden. Tot op zekere hoogte weet men dit van bijna alle groepen, die zich sinds een halve eeuw meer spiritualistisch ontwikkelden. Maar toch is geen hunner hierin zoo ver gegaan als Charles T. Russell.

Diens denkbeelden vindt men ontwikkeld in een geschrift, getiteld: *Millennium Dawn*, verschenen in twee deelen, waarvan het eerste heet *Plan of the ages*, en het tweede *Time is at hand*, d. w. z. „Het plan der tijden", en „De tijd is nabij". Elk dezer deelen omvat een kleine 400 bladzijden, en het werk vond zoo ongelooflijken aftrek, dat er van het eerste deel nu reeds 170,000 exemplaren in den handel zijn gebracht. Een cijfer, waarvan men de beteekenis dan eerst recht gevoelt, zoo men weet, dat Engelsche uitgaven in den regel slechts in 10,000 exemplaren gedrukt worden.

Volgens Charles T. Russell nu is in 1874 de laatste periode begonnen, die 40 jaren duren moet, en staat dus in 1914 de groote gebeurtenis, die het aanschijn des aardrijks veranderen zal, te wachten.

Blijkbaar *gelooft* Russell wat hij schrijft, hij voert er z. i. voldingende en afdoende berekeningen en bewijzen voor aan; terwijl op waarlijk talentvolle wijze een poging is gewaagd, om de politieke, sociale en kerkelijke toestanden en partijverhoudingen van het oogenblik met de bijzondere uitspraken van de Heilige Schrift in verband te zetten.

Ook hieruit blijkt weer, hoe in deze pogingen een noodzakelijke actie van den menschelijken geest openbaar wordt, die onder gelijke omstandigheden onveranderd tot hetzelfde resultaat leidt, en zich door niets laat tegenhouden.

Het is ook hier weer dezelfde verzekerdheid, als waarmee in de Middeleeuwen het jaar van 's Heeren wederkomst berekend werd, zóó zelfs dat velen destijds hun bezittingen verkochten, daar toch het einde der wereld nabij was. En of nu al deze even stellige berekeningen uit de Middeleeuwen, uit de dagen der Reformatie, van het einde der 17e eeuw en uit de dagen van Napoleon, slag op slag door de uitkomst zijn gelogenstraft, toch laat Russell zich hierdoor geenszins ontmoedigen, om op zoo mogelijk nog stelliger toon de evolutie van het Godsrijk aan de jaren 1874 en 1914 te binden. En wel verre van ons hierover te verwonderen, zijn we er veeleer zeker van, dat als ook 1914 zal zijn voorbijgegaan zonder eenige merkbare verandering in den bestaanden toestand te brengen, over 50 of meer jaren wederom een tweede en derde Russell zal opstaan, die met volkomen dezelfde zekerheid ons het jaar 1964 of 1984 of welk jaar ook, als het jaar der beslissing, met den vinger zal aanwijzen.

Eenerzijds spreekt dan ook in alle deze pogingen iets uitnemends. Het is toch niets anders dan de onvoldaanheid van den geest met het bestaande, die gevoegd bij een onwrikbaar geloof aan de waarheid der Schrift, nu reeds zoekt in te leven in de dingen die komen zullen; daardoor onaandoenlijk wordt voor het heden; en er zoo toe komt, om zich steeds reëeler en preciezer in de toekomende dingen thuis te zetten.

Drie uitnemende bestanddeelen mogen nimmer in deze richtingen worden miskend. Het zoeken van een beter vaderland. Het onverbiddelijk vasthouden aan de Heilige Schrift. En het vast geloof aan de wederkomst des Heeren.

Toch mag daarom het oog niet gesloten voor de dwaling die steeds in deze geestesrichting insloop.

Die dwaling nu bestaat in hoofdzaak hierin, dat ze in de goddelijke trias van *Geloof*, *Hoop* en *Liefde*, aan de *hoop* een eenzijdig overwicht geeft, waardoor het *geloof* en de *liefde* van hun plaats worden gedrongen.

Roeping van den Christen is, om in de kracht des geloofs en der liefde, zoolang het God belieft, den bangen strijd in dit werkelijke leven voort te zetten, op dit werkelijke leven in te werken, en in dit werkelijke leven zijn God te verheerlijken, ook al moet het gaan door de martelaarskroon.

En wel kan geen kind van God daarbij de bezieling der *hoop* derven, ook niet van de hoop in dien concreten zin, dat eens het gelaat des aardrijks zal veranderd worden, de Christus weerkomen en alle profetie der Schrift vervuld worden; maar dit alles heeft de Vader voorzoover „tijden en gelegenheden" aangaat in zijne eigene macht gesteld, en de preciesheid der profetie kan niet van te voren, maar zal eerst van achteren worden ingezien, naar het woord van Jezus: „Nu zeg ik het u eer het geschied, is, opdat *wanneer het zal geschied zijn*, gij bekennen moogt dat ik het ben."

De uitkomst heeft dan ook geleerd, dat deze richtingen steeds onbekwaam zijn gebleken, om iets duurzaams tot stand te brengen. Altoos weer heeft de uitkomst